

Albert Camus'nün yalnızlığı

Albert Camus, bizde felsefecilerden çok edebiyatçılar tarafından ilgi görmüştür. Camus'ye ilgi gösteren belki de tek felsefeci Ioanna Kuçuradi'dir. Mehmet Rifat'ın 'Başkaldıran Yalnız Adam Albert Camus ve Çağdaşları', felsefe, yazın ve tarihsel açısından sürpriz ve soluk soluğa okunan bir kitap

Mehmet Rifat'ın, 6 Şubat Kahramanmaraş Pazarcık/Elbistan depremlerinden önceki günlerde yayımlanan, 'Başkaldıran Yalnız Adam Albert Camus ve Çağdaşları' adlı kitabı, sadece felsefe ve yazın açısından değil, tarihsel bakımdan sürpriz bir kitap. Soluk soluğa okunan bu kitap, Camus'ün felsefi ve yazınsal yerini, Camus olayını çağdaşları içinde ele alıyor ve tarihsel olarak yendiden gündeme getiriyor. Özellikle 'Sartre/Camus Tartışması' bölümüne dikkat çekerim.

Albert Camus'nün bizim kültür dünyamızdaki alımlanışının iki ayırıcı özelliği söz konusu. Birincisi, Camus, felsefecilerden çok edebiyatçılar tarafından ilgi görmüştür. Camus'ye ilgi gösteren belki de tek felsefeci Ioanna Kuçuradi'dir. O da, öncelikle edebiyatına, sözgelimi 'Veba' romanına odaklanır. Camus'ye asıl ilgi edebiyatçılarımızdan gelir. Bu ilginin merkezinde de 'Veba' değil, 'Yabancı' yer alır. '50'liler'in sonundan 90'lara gelen süreçte, yaygın biçimde varoluşçu bir yazar-filozof olarak algılanır Camus, özellikle kimi 50 Kuşağı yazarları ile bazı İkinci Yeni şairleri tarafından. Onun felsefi tavrından etkilenen ilk şair Ahmet Erhan olmuştu. Amaca ulaşmak için bütün araçların mubah sayılmayacağı tezi ile Akdeniz'in kültürel önemliliği düşüncesi, şiirinin ilk yıllarında, ona poetik bir yol açmıştı.

Camus'nün 'absürt' kavramının da doğru anlaşıldığı kanısında değilim. Camus, uyumsuz/absürt kavramını, olanaksız olan ve çelişkili olan anlamında kullanır. Bu bağlamda 'absürt' ya da 'uyumsuz' kavramı, aporia/çıkırsızlık kavramına benzer. Ona göre, uyumsuzluk, "Bir durumla belirli bir gerçek arasındaki, bir eylem ile onu aşan dünya arasındaki karşılaştırmadan fıskırır". Camus'nün oyunları da çok önemlidir, özellikle 'Doğruluk' ve 'Yanlışlık'. Her iki metin de Camus'nün problem dünyasına giriş kapısını oluşturur.

Bununla birlikte "Camus, varoluşçu olarak değerlendirilemez" ('Varoluşçuluğun Veraseti', Felsefi Şiir, 2007: 149-159). Kaldı ki Camus'nün kendisi de böyle bir yakınlığı reddetmiştir. Varoluşçuluk, bir -izm olarak, denilebilir ki aslında Sartre'dan ibarettir. Camus, sağın içinde değildir ama solun dönemsel

bağlamı içinde konumlandırılmasına da izin verilmemiştir. Camus'nün totalitarizme karşı görüşlerine, Gulag'ın varlığından dolayı Sovyetler'i de dahil etmesi, sol çevreleri rahatsız etmiştir. Gulag'ların varlığı bilinmektedir ama 'haklı bir dava için' olduğu düşünülerek üstü örtülmektedir. Camus'ye göre ise iyi bir amaç için araçların da iyi olması ve her türlü zorbalığa karşı her aşamada karşı çıkılması gerekir. Camus, 'Başkaldıran İnsan'da bunu dile getirdiğinde, sıkı bir muhalefet kampanyasıyla karşılaşır. Kampanya bayrağını Sartre çeker; onun yönettiği Les Temps modernes dergisinde 'sert, dışlayıcı, aşağılayıcı, onur kırıcı' bir eleştiri yayımlanır. Bu yazının yayımlandığı günleri, kızı Catherine Camus, yıllar sonra şöyle anlatacaktır: "Bir gün babamı salonda alçak bir koltuğa oturmuş, başı önüne eğik gördüm. Ona 'Babacığım üzgün müsün?' dedim. Başını kaldırıp gözlerimin içine bakarak 'Hayır, yalnızım' diye yanıt verdi. Çok sonradan öğrendim, o gün Les Temps modernes dergisinin başlatmış olduğu şiddetli tartışmanın hemen ertesiymiş."

Tartışmanın galibi Sartre gibi görünse de sonraki yıllarda entelektüel tarih Camus'nün hakkını verirken, Sartre'i da yerine koyacaktır. Bu bakımdan Tony Judt'un 'Kusurlu Geçmiş - Fransız Entelektüelleri, 1944-1956' adlı kitabını özellikle hatırlatmak isterim.

Camus'nün ölümünden sonra kaleme aldığı yazısında şu satırları yazacaktır Sartre: "Onunla aramız açılmıştı: Bu dargınlığın önemi yoktur, bir daha hiç görüşmemek zorunda kalınsa da bize verilen küçük dar dünyada birbirimizi gözden kaybetmeden ve birlikte yaşamın bir başka yoludur düpedüz. Onu düşünmemi, (...) ve kendi kendime 'Bu konuda ne düşünüyor acaba? Şu anda ne düşünüyor?' engellemiyordu dargınlık."

BASKALDIRAN YALNIZ ADAM ALBERT CAMUS VE ÇAĞDAŞLARI

Mehmet Rifat
Yapı Kredi Yayınları, 2023
168 sayfa.